

Je kinderen opvoeden tot eer van God

INLEIDENDE AVOND:
HET DOEL VAN DE OPVOEDING

OPVOEDKRING

DOEL VAN DE AVOND

Tijdens deze inleidende avond denk je met elkaar na over het doel van de opvoeding. Wat vraagt God van christenouders? Waarom is een christelijke opvoeding zo belangrijk? Het doel van de avond is dat je als opvoeder:

weet wat de Heere vraagt met betrekking tot de opvoeding van je kinderen;

beseft dat je als christenouders deze taak alleen met hulp van de Heere kunt volbrengen;

een aantal handvatten krijgt om de christelijke opvoeding vorm te geven.

BIJBELGEDEELTE EN ZINGEN

Lezen: Psalm 78:1-14

Zingen: Psalm 34:6

PSALM 78

1. Een onderwijzing van Asaf.
O mijn volk, neem mijn leer ter ore, neigt ulieder oor tot de redenen mijns monds.
2. Ik zal mijn mond opendoen met spreuken; ik zal verborgenheden overvloediglijk uitstorten, van oudsher,
3. Die wij gehoord hebben en weten ze, en onze vaders ons verteld hebben.
4. Wij zullen het niet verbergen voor hun kinderen, voor het navolgende geslacht, vertellende de loffelijkheden des HEEREN, en Zijn sterkheid, en Zijn wonderen, die Hij gedaan heeft.
5. Want Hij heeft een getuigenis opgericht in Jakob, en een wet gesteld in Israël, die Hij onzen vaders geboden heeft, dat zij ze hun kinderen zouden bekendmaken,
6. Opdat het navolgende geslacht die weten zou, de kinderen die geboren zouden worden; en zouden opstaan en vertellen ze hun kinderen;
7. En dat zij hun hoop op God zouden stellen en Gods daden niet vergeten, maar Zijn geboden bewaren;
8. En dat zij niet zouden worden gelijk hun vaders, een wederhorig en wederspannig geslacht, een geslacht dat zijn hart niet richtte, en welks geest niet getrouw was met God.
9. De kinderen van Efraïm, gewapende boogschutters, keerden om ten dage des strijds.
10. Zij hielden Gods verbond niet, en weigerden te wandelen in Zijn wet.
11. En zij vergaten Zijn daden, en Zijn wonderen, die Hij hun had doen zien.

12. Voor hun vaders had Hij wonder gedaan, in Egypteland, in het veld van Zoan.
13. Hij kliefde de zee en deed er hen doorgaan; en de wateren deed Hij staan als een hoop.
14. En Hij leidde hen des daags met een wolk, en den gansen nacht met een licht des vuurs.

BIJBELSTUDIE

- a. Lees psalm 78 voor jezelf door en onderstreep de woorden of zinnen die jou aanspreken.
- b. Hoe weet Asaf af van de 'verborgenheden' waarover hij spreekt in vers 2?
- c. Welke opdracht geeft Asaf aan jou als opvoeder mee in vers 4?
- d. Hoe geef jij hier concreet invulling aan in je gezin?
- e. Vers 6 laat je de diepe waarde van de geslachtslijn zien. Ouders vertellen aan hun kinderen over de Heere. De kinderen vertellen op hun beurt aan hun eigen kinderen ook over God. Zie jij deze lijn in je eigen familie en gezin terug? Leg je antwoord uit.
- f. In vers 7 noemt Asaf drie opvoedingsdoelen. Hoe kun je in je gezin concreet invulling geven aan deze drie doelen?

STARTOPDRACHT

- Schrijf op een post-it wat voor jou het belangrijkste doel van de opvoeding is;
- Plak je post-it op een whiteboard/muur;
- Lees van elkaar wat je opgeschreven hebt en praat er met elkaar over;
- Neem je eigen post-it mee na deze avond en bewaar 'm op een plek waar je het briefje nog regelmatig als herinnering tegen zult komen (bijvoorbeeld je portemonnee).

HET VOORNAAMSTE DOEL VAN DE MENS IS GOD TE VERHEERLIJKEN EN HEM EEUWIG TE GENIETEN.

Intro

'Mijn opvoedingsdoel is als volgt: dat mijn kind God liefheeft boven alles en anderen zoals zichzelf. Daaruit vloeit al het andere voort wat ik ook graag zie: dat hij verantwoord omgaat met wat hij heeft. Dat hij rekening houdt met anderen. Dat hij zorgzaam is. Dat hij zijn talenten gebruikt. Dat hij niet opgaat in het hier en nu, omdat hij weet dat er meer is (S. Brons - Van der Wekken in 'Ruimte door regels').'

'Mijn vader beweerde dat hij nooit een diploma zou behalen voor goed ouderschap. Ik neem aan dat de meeste christenouders zo'n gevoel hebben. We hebben allemaal hulp nodig in het ouderschap (J.R. Beeke in 'Opvoeden bij Gods Woord').'

Om thuis te lezen

Lees ter voorbereiding op de opvoedingsavond de volgende bladzijdes alvast door. Houd een potlood of pen bij de hand, zodat je waardevolle zinnen kunt onderstrepen. In de tekst vind je kleine opdrachten die als gespreksstof kunnen dienen voor de opvoedingsavond.

1. DE OPVOEDING: WAAR DRAAIT HET OM?

Als ouder ben je er maar druk mee, de opvoeding is een hele 'klus'. Heb je er echter wel eens bij stilgestaan waarvoor je je kind opvoedt? Wil je bijvoorbeeld dat je kind gelukkig wordt, het 'goed doet' op school of later een goedbetaalde baan krijgt? In de Bijbel laat de Heere je zien wat hij van een ouder verwacht en wanneer de opvoeding echt geslaagd is.

Het doel en de reikwijdte van de opvoeding

'Het voornaamste doel van de mens is God te verheerlijken en Hem eeuwig te genieten (Westminster Klein Catechismus, vraag 1).' Dit is als het goed is ook het belangrijkste doel van christenouders: dat zij hun kinderen opvoeden tot

Gods eer. De taak van ouders begint nog voordat kinderen geboren zijn en blijft ook als kinderen opgroeien en uit huis gaan. De verantwoordelijkheid van het ouder-zijn is er zolang jij en je kinderen leven. Normaal gesproken breekt er een moment aan dat kinderen als volwassenen het huis verlaten om op zichzelf te gaan wonen of te trouwen en dan zelf een thuis te creëren. De rol van ouders verandert dan. Je bent geen opvoeder meer, maar ook dan zijn en blijven ze altijd je kinderen! Wel kun je, als daarom gevraagd wordt, advies geven. Of je kunt zelf eens belangstellend een vraag stellen als daar gelegenheid voor is: 'Waarom doen jullie dit zo?'

Een opdracht voor christenouders

De opdracht tot een christelijke en godzalige opvoeding staat het meest kernachtig beschreven in Efeze 6:4b: *'Voed hen op in de lering en vermaning des Heeren.'* De opvoeding is dus een taak die de Heere op je schouders legt. Het is geen vrijwilligerswerk of iets wat je zomaar even erbij doet. Het Hebreeuwse werkwoord dat vertaald is met 'leren' heeft de betekenis van 'trainen': voortdurend oefenen, steeds herhalen. Er zit ook iets in van het volgen van een spoor. Leren heeft alles te maken met het spoor van Gods geboden kennen en volgen. Een opvoeder of een kind is wijs als hij begrijpt wat de Heere wil en ook doet wat Hij wil.

Waar gaat het om in de opvoeding?

Er zijn ouders die er niet of nauwe-

lijks over nadenken wat het doel van de opvoeding is. Ze beginnen aan de opvoeding zonder te weten waar het heengaat. Als je echter niet weet waar je heengaat, heb je als ouder ook geen duidelijk doel voor ogen. Het Hebreeuwse woord dat in de Bijbel voor 'kind' gebruikt wordt, heeft de betekenis in zich van bouwen. Aan kinderen moet 'gebouwd' worden. In Psalm 127 vergelijkt Salomo ouders met bouwvakkers, bewakers, landbouwers en pijlen. Daarmee laat hij zien welk doel hij met kinderen voor ogen heeft: een hart waar de Heere in kan wonen, kinderen die vruchten dragen van geloof en bekering. Het opvoeden van kinderen hoort in het perspectief van de hemelse toekomst te staan!

Het doel van opvoeden is ook om te brengen tot de volwassenheid. Zodat kinderen later, als ouders niet meer over de schouder meekijken, verantwoord keuzes maken. Opvoeding is niet maakbaar. De uiteindelijke uitkomst heb je als ouder niet onder controle. Ouders moeten hun kinderen, als ze volwassen zijn, loslaten in de hoop en met het gebed dat ze willen leven tot eer van God. Biddend om Zijn zegen en ook biddend om wijsheid van Boven, zodat je als ouder je kinderen niet in de weg staat in het dienen van de Heere.

1. Hoe heb jij jouw rol als ouder zien veranderen sinds je vader of moeder bent?

2. Welke doelen voor de opvoeding stelde jij vast met je man of vrouw?

3. Waarin merk jij het meest dat opvoeding niet maakbaar is?

2. WAAROM IS EEN CHRISTELIJKE OPVOEDING ZO BELANGRIJK?

Het belang van een christelijke opvoeding is niet te onderschatten. De Bijbel laat zien dat ouders door God gebruikt worden om hun kinderen tot de Heere te leiden. Maarten Luther zei dat ouders de 'handen' van God zijn.

Ouders als instrument in de handen van God

'Door het geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang van zijn ouders verborgen, overmits zij zagen, dat het kindeken schoon was; en zij vreesden het gebod des konings niet (Hebr. 11:23).'

In deze tekst wordt verwezen naar het geloof van Mozes' ouders: Amram en Jochebed. Door het geloof hebben Amram en Jochebed Mozes drie maanden verborgen. Wat een onmogelijke taak was dit voor Mozes' ouders! Een taak die onder moeilijke omstandigheden vervuld werd. Toch durfden ze het aan. Toen Mozes volwassen werd, volgde hij de voetstappen van zijn ouders. Je ziet hierin dat de Heere het geloof van Amram en Jochebed zegent.

Bemoediging door het verbond

'En het geschiedde, dat de zon onderging en het duister werd, en ziet, daar was een rokende oven en vurige fakkel, die tussen die stukken doorging (Gen. 15:17-18a).' Er bevindt zich een grote bemoediging voor christenouders in het verbond dat God openbaart aan Abram (later Abraham genoemd, Gen. 17:5). In Genesis 15 lees je over de oprichting van het verbond en geeft God ook een teken aan Abraham. Het was God Zelf, in de persoon van Zijn Zoon, Die tussen de stukken doorging. In zijn boek 'Opvoeden bij Gods Woord' noemt J.R. Beeke dat God hiermee zegt dat Hij de verbondhoudende God is. Genesis 17 vertelt ook dat kinderen van de gelovigen in het Oude Testament apart gezet werden door de besnijdenis. In het Nieuwe Testament worden kinderen apart gezet door de doop.

Kinderen zijn geen onbeschreven blad. Jacobus Koelman noemt kinderen 'van nature atheïsten; omdat zij God uitwendig niet zien, daarom geloven ze niet dat Hij er is of dat Hij alles werkt.' Het feit dat kinderen in een christelijk gezin geboren zijn en het teken van de Heili-

ge Doop ontvangen hebben, verandert daar niets aan. Wel is er voor ouders en kinderen een schat aan beloften van God, die in het gebed als pleitgrond gebruikt mogen worden.

Voor christenouders is het een troost en bemoediging dat ondanks hun ontrouw en falen, God de Getrouwe blijft.

1. Op welke manier kan het verbond dat God met Abraham sluit voor jou een bemoediging zijn?

2. Lees het citaat van Jacobus Koelman nog eens door. Wat heeft dit citaat jou als ouder te zeggen?

3. Welke beloften van de Heere zou je graag aan je kind(eren) mee willen geven?

3. WAT ZEGT DE BIJBEL OVER DE OPVOEDING?

De Bijbel vraagt van ouders dat ze hun kinderen in de waarheid opvoeden. Wat is dat? Er zijn een aantal aspecten die terugkomen als de Bijbel het heeft over kinderen en opvoeden. Daarnaast noemt de Bijbel ook vereisten voor het gedrag van ouders.

Onderwijs je kinderen en vertel wie God is

Van ouders wordt verwacht dat ze het Woord van God 'inscherpen'. Ds. P. van Ruitenburg zegt in zijn boek 'Inscherpen; een handreiking voor een Bijbelse opvoeding' hierover het volgende: *'Er staat in Psalm 78 dat ouders over God mogen vertellen met de bedoeling dat hun kinderen hun hoop op Hem zouden stellen. Die kant moeten we onze kinderen proberen op te sturen. We vertellen over Gods grote daden met Israël, over de schepping, over de belofte aan Abraham. Niet om hun nieuwsgierigheid te bevredigen of om ze alleen maar veel van de Bijbel te laten weten. We vertellen dat Jezus kwam op aarde om de zonden te vergeven. We bidden dat ze God mogen leren kennen en de hoogste verwachting van God mogen hebben.'*

Ga kinderen voor in het dienen van de Heere

Kinderen zijn er niet bij gebaat als ze hun eigen weg mogen kiezen. Juist niet! Hun hart is geneigd tot het kwade. Het is het beste voor hen als ouders

HET OUDERSCHAP KAN NIET ZONDER GELOOF.

in liefde voorgaan in het dienen van God. Wat een zegen als kinderen aan hun ouders merken dat zij hun leven uit liefde en gehoorzaamheid aan God willen invullen, zoals Hij dat van hen vraagt in Zijn Woord. Dat kinderen in het dagelijks leven merken, dat hun ouders God erkennen als Heerser en Gebieder over hun leven, dat ze hun zonden en tekorten tegenover Hem belijden en dat ze hun leven willen inrichten naar Zijn geboden.

Wees consequent

Ouders behoren volgens de Bijbel betrouwbaar te zijn. Dat betekent ook dat ze consequent zijn. Als de ene dag iets mag en de volgende dag mag het niet, dan is dat voor kinderen verwarrend. Als je iets belooft, moet je je belofte nakomen. In de Bijbel staat 'Laat uw ja ja zijn en uw nee nee (Jak. 5:12).' Dat betekent: 'Zeg wat je doet en doe wat je zegt.'

Ouders hebben de leiding

Ouders zijn geroepen om leiding te geven aan het gezin. Ouders bepalen de (huis)regels, die duidelijk een kader aangeven. Ouders dragen gezag! Dat gezag hoeft niet op een afstandelijke manier en uit de hoogte uitgeoefend worden, maar dat gezag moet wel (uit)gedragen en praktisch worden. Gezag is bedoeld om het goede aan te wijzen. Opvoeders zelf staan ook onder het gezag van de Gezagsbron. Dat maakt verantwoordelijk, maar geeft ook aan bij Wie je het mag en moet zoeken in je vragen rondom het dragen van gezag.

Wat neem je mee uit deze paragraaf? Noem twee punten.

- .....
- .....

4. GELOOF, GEBOD, GEBED, GESPREK EN GEDULD

De opvoeding is een verantwoordelijke taak. Een handig en praktisch hulpmiddel is het gebruik van de vijf G's:

- **Geloof:** Leef zelf persoonlijk vanuit de genade van de Heere. Wanneer je beseft dat je zondaar bent en blijft, kun je niet anders dan leven

in afhankelijkheid. De Heere wil gebeden zijn om hulp en heil.

- **Gebod:** Zowel ouder als kind leeft binnen de grenzen van Gods goede geboden. Die vertalen zich ook door in de regels die binnen het gezin gelden. Zoals ouders leven binnen Gods begrenzing, hebben kinderen te leven binnen de grenzen die ouders stellen.
- **Gebed:** Wees een biddende, van God afhankelijke ouder. De Heere laat geen bidder staan.
- **Gesprek:** Praat met je kinderen. Bewust tijd nemen voor en luisteren naar je kind zijn essentiële onderdelen van een gesprek. Dat begint jong en gaat levenslang door.
- **Geduld:** Heb geduld, opvoeden doe je niet zomaar even. De belangrijkste en misschien wel moeilijkste basisrichtlijn in de omgang met kinderen is geduld. Wanneer je jezelf realiseert hoeveel geduld de Heere met je heeft, krijg je het ook voor je kinderen.

1. Hoe hebben de vijf G's een plaats in jouw gezin?

2. Welke G krijgt in jouw gezin de meeste aandacht?

3. Welke G krijgt in jouw gezin de minste aandacht?

TIPS VOOR DE PRAKTIJK

Hieronder wordt een aantal adviezen gedeeld die kunnen helpen om de opvoeding vorm te geven:

- **Regels:** Bespreek als ouders welke afspraken onopgeefbaar voor jullie zijn en waar ook de oudere kinderen zich aan moeten houden. Bespreek ook of er regels zijn die je minder strak zou kunnen hanteren. **Zorg dat je het hierover als ouders samen eens bent.**
- **Laat kinderen vragen stellen of stel ze zelf.** Laat ze vragen stellen over de Heilige Doop, over het Heilig Avondmaal, over de preek, het Bijbelverhaal en de catechisatie. Respecteer alle vragen, ook de ogenschijnlijk onhandige vragen. Wees niet bang voor kritische vragen; durf te laten zien dat je als opvoeder soms ook nog zoekend bent naar het antwoord.
- **Breng kinderen het besef bij dat God dichtbij is.** Herinner kinderen aan de aanwezigheid van de Heere. Waar je ook heengaat, je bent omgeven door God! God is een heilige God, maar in Christus ook een liefdevolle Vader.
- **Herinner je kinderen eraan dat dit leven ons hart niet kan vullen** en dat er een einde aan de wereld komt. Geef als ouder niet de indruk dat het bij jou alleen maar draait om dit leven.
- **Probeer als ouders op de hoogte te blijven van de nieuwe (maatschappelijke) ontwikkelingen** en blijf in gesprek met je kinderen hierover. Vraag ook hoe ze zelf over dingen denken en maak tijd voor gesprek. Help elkaar hier als ouder bij of laat je voorlichten.

- **Stimuleer je kinderen om goede lectuur te lezen.** Ze horen en zien al zoveel wat in strijd is met Gods Woord! Probeer samen met hen een antwoord te vinden op hun vragen door (samen of afzonderlijk) te zoeken naar wat de Bijbel erover zegt. Daarnaast is het een zinvolle en goede tijdsbesteding.
- **Gebruik uitdrukkingen die de kinderen kunnen begrijpen; praat in huis-tuin-en-keuken-taal** en houd daarbij rekening met hun leeftijd. Het scheidt bij kinderen verwarring als er gesproken wordt in woorden/ een taal die zij niet begrijpen.

1. Wat sprak mij aan in dit hoofdstuk?

2. Waar loop ik hier tegenaan als het gaat om het opvoeden van mijn kind(eren) tot eer van God?

3. Wat wil ik graag bespreken met andere ouders?

CONCLUSIE

Christelijk opvoeden, het is geen gemakkelijk taak! Het is een mooie, maar onmogelijke opdracht vanuit menselijk perspectief. In de Bijbel vind je voorbeelden van gelovige ouders, zoals Amram en Jochebed. Hun geloof mag ouders bemoedigen om hun kinderen tot God te blijven brengen en grote dingen van Hem te verwachten.

Het ouderschap kan niet zonder geloof: *'Zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen (Hebr. 11:6a).'* *'Verwacht het daarom van de Heere die 'mildelijk geeft en niet verwijt (Jak. 1: 5).'*

OUDERSCHAP: MEERDERE BEROEPEN

Ouders hebben in de opvoeding verschillende taken. Prof. Dr. W. ter Horst schrijft over de vijf beroepen van ouders in het leven van hun kinderen:

- **Schatbewaarder:** De schatbewaarder staat symbool voor het beschermen. Een goede schatbewaarder doet er alles aan om de schat in veiligheid te brengen en te houden. Zo mogen ouders ook zijn. Ouders bieden hun kinderen en jongeren bescherming en veiligheid. Ze moeten hen koesteren als een kostbaarheid. Dit geldt voor de tijd, maar ook met het oog op hun ziel. Zonder deze bescherming en veiligheid kan een kind of jongere nooit leren en ontwikkelen.
- **Tuinier:** De tuinier staat symbool voor het verzorgen. De tuinman bemest en geeft water, de tuinman moet ook snoeien en dat allemaal met het oog op de bloeitijd. Ouders moeten op die manier hun kinderen 'tot bloei' laten komen.
- **Herder:** De herder staat symbool voor het overdragen. De herder loopt voorop en speurt de horizon af naar mogelijk gevaar. Hij stippelt de route uit, geeft het goede voorbeeld en leidt zo zijn kudde. Ook houdt hij de kudde bijeen.
- **Gids:** De gids staat symbool voor het inleiden. Een goede gids brengt je niet alleen overal, hij leert je ook van alles en hij geeft informatie. Boven alles wijst een gids de juiste route. Ouders nemen hun kinderen mee in de betekenis van de dingen om hem/haar heen waarbij Gods Woord het eerste en laatste woord heeft.
- **Priester:** De priester staat symbool voor het inwijden. De priester was de verbinding tussen God en Zijn volk. Zo mag een vader of moeder dat ook zijn. Ouders mogen hun kinderen opdragen aan God en inwijden in de geloofsgeheimen, zodat zij door genade met de Heere mogen leven.

HET OPVOEDEN VAN KINDEREN
HOORT IN HET PERSPECTIEF VAN
DE TOEKOMST TE STAAN.

VERWERKING

LEES- EN LUISTERTIPS

Lees

- D.M. Lloyd-Jones, *Ouders en kinderen, Paulus als pedagoog* (2009), Uitg. Kok
- P. van Ruitenburg, *Inscherpen, handreiking voor een Bijbelse opvoeding* (2012), Uitg. Den Hertog
- Tedd Tripp, *De weg naar het kinderhart; Bijbelse opvoeding in de praktijk* (2011), Uitg. Boekenfonds Reformatorisch Appèl

Luister

- Opvoeden bij Gods Woord (*Engelstalig!*), J.R., Beeke, <https://www.youtube.com/watch?v=CWINIFKllg0>

Casus

'Jeanette en haar man hebben drie dochters in de leeftijd van 1-4 jaar. Jeanette merkt dat er van stille tijd weinig komt. Er is altijd wel wat anders wat aandacht vraagt...

Bespreek bovenstaande met elkaar. Welk advies zou jij Jeanette geven?

Gespreksvragen

1. J.C. Ryle (1816-1900) schrijft in zijn boek 'De Plichten der ouders': 'Wanneer u uw kinderen goed wilt opvoeden, voed ze dan op in de weg, die zij moeten gaan en niet in de weg die zij zelf zouden willen gaan. Bedenk dat kinderen geboren worden met een duidelijke voorkeur voor de satan. Wanneer u hen zelf laat kiezen, kiezen zij zeker verkeerd! Daarom: als u eerlijk en verstandig met uw kind wilt handelen, laat het dan niet over aan zijn eigen wil. Onderwijs het in de Schriftuurlijke weg en niet de weg, waar zijn hart naar uitgaat.'

- Wat vind je van dit advies?
- Hoe pas jij dit advies toe in de opvoeding van je kinderen?

2. Lees met elkaar Efeze 6:1-9.

- Wat vraagt de Heere van kinderen (vers 1 en 2)? Waarom? Wat belooft God?
- Waar moeten vader (en moeder) voor waken? Wanneer is dit moeilijk?
- Welke opdracht krijgen ouders (vers 4b)?
- Hoe doe je dit in de praktijk? Ga twee keer de kring rond en geef allemaal een verschillend antwoord.

3. Als ouder heb je een belangrijke taak om kinderen Godsbesef bij te brengen. Deel met elkaar voorbeelden uit het dagelijks leven, waarbij je je kind(eren) eraan herinneren dat God bestaat en Zijn aanwezigheid een realiteit is.

4. 'Voor christenouders is het een troost en bemoediging dat ondanks hun ontrouw en falen, God de Getrouwe blijft.'

Deel met elkaar je reactie op deze stelling.

Bronvermelding

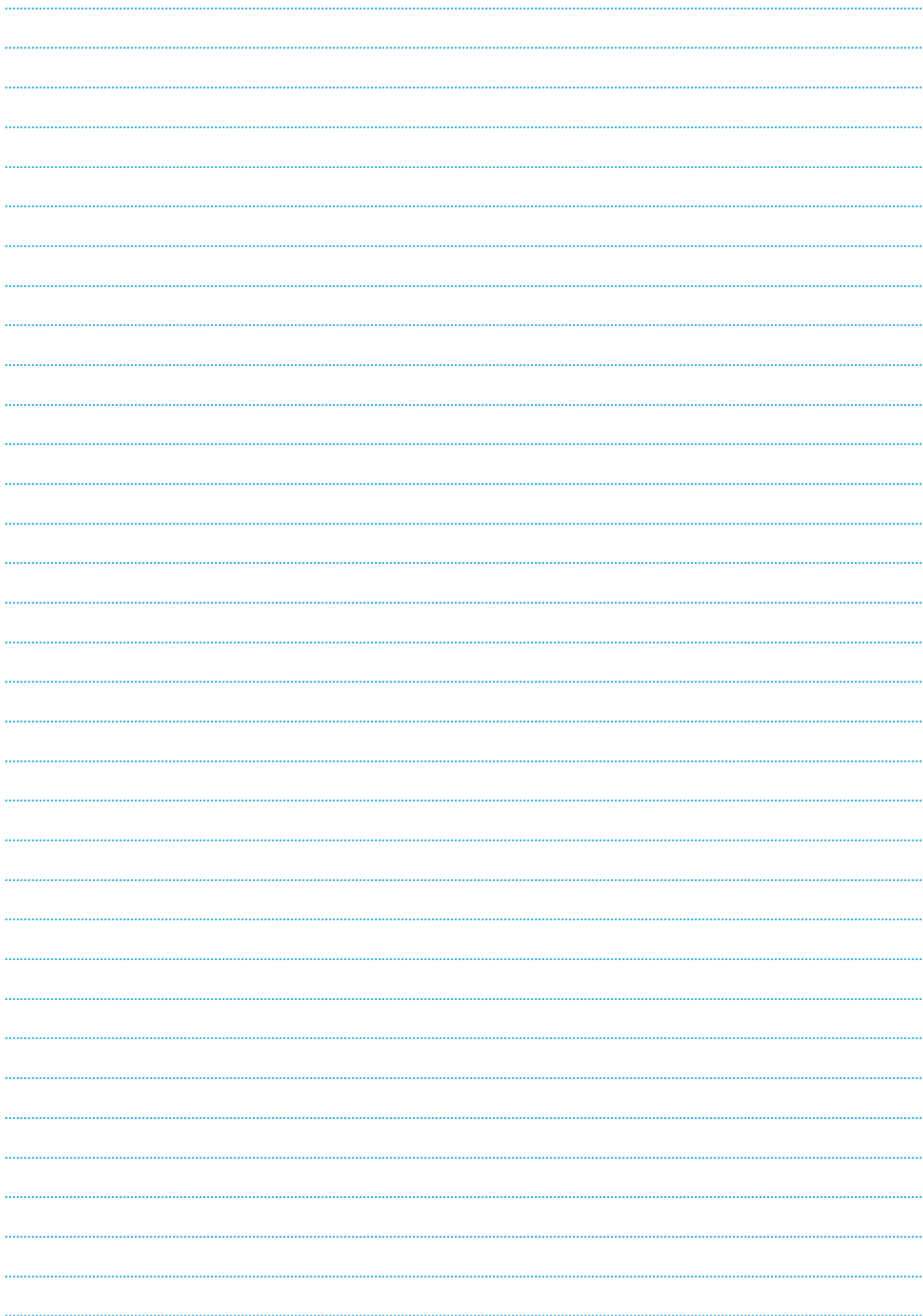
Bij het samenstellen van deze module is gebruikt gemaakt van de volgende literatuur:

- J.R. Beeke, *Aangaande mij en mijn huis* (2010), Uitg. De Groot Goudriaan
- J.R. Beeke, *Opvoeden bij Gods Woord. Gods beloften voor ouders* (2013), Brevier Uitgeverij
- A. en F. van Hartingsveld, *Opvoedingsreis deel 2 - Bijbelse opvoeding en huisgodsdienst*, (2016), Uitg. De Banier
- W. ter Horst, *Christelijke Geloofsopvoeding*, Uitg. VBK Media
- D.M. Lloyd-Jones, *Ouders en kinderen, Paulus als pedagoog* (2009), Uitg. Kok
- P. van Ruitenburg, *Inscherpen, handreiking voor een Bijbelse opvoeding* (2012), Uitg. Den Hertog
- C.H. Spurgeon, *De stem van de goede Herder* (2006), Uitg. de Banier
- J. Stolk, *Handboek christelijke opvoeding* (2012), Uitg. Jongbloed
- P.D. Tripp, *De weg naar het kinderhart* (2011), Boekenfonds Reformatorisch Appel

Ruimte voor aantekeningen

A series of horizontal dotted lines for taking notes, spanning the width of the page below the header.

DIT IS EEN UITGAVE VAN DE
HHJO (HERSTELD HERVORMDE
JONGEREN ORGANISATIE)

HHJO.NL